מ: לולב הגזול פרק שלישי סוכה

עין משפט נר מצוה

צט א ב מיי' פ"ה מה"מ מעשה הל' י:
ק ג מיי' פ"ו מהלכות שמיטה הלכה מ:
קא ד מיי' שם הל' ז:
קב ה מיי' שם הל' ז: ו [מיי' שם הל' ו]:
קג ז מיי' שם הלכה ט ופ"ד מה"מ מעשר שני וי"ד הלכה ו:

רבינו חננאל

ומרבה המשרה והכבוסה להיתר שכל אדם צריכין להן, וממעט המלוגמא שאינה צורך הבריאים אלא לדרך התולים, (והבאת) [והנאת] עצים נמי מלכם נפקא, ולא בעי דומיא דלאכלה להיות דרך נאתו וכיעורו שוה. אמר ר' אלעזר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח, דתנ' בשנת היובל הזאת וגו', וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר, ס"מ דקדושת יובל עינא מקח וממכר ממש. תחללת בלא כלום אונאה. ר' יוחנן אמר בין דרך מקח ובין דרך חילול, דלומר אפי' אם יאמר חללו פירות שביעית יהו חולין על מעות הללו, ורי אלו מחוללין. מאי נמא, דכתיב כי יובל היא קדש תהיה לכם, בקודש מה שדה שבעיות כמהה, ורי אלעזר, האי מיבעי ליה לכדתניא כי יובל היא וגו' כה קודש תופס את דמיו עשו אותן דמים קודש, אף שביעית תופסת דמיה. ותניא כוותיה, כי יובל היא ר', [מה קודש תופס את דמיו וכו'], אי מה קודש יפסד את דמיו ויצא הקדש חולין, אף שביעית תופסת דמיה ויצאין הפירות חולין. תי"ל תהיה כל הראתה לאכול, בהוייתה הא לעולם. כיצד לקח בפירות שביעית בשר, בשר והפירות מתבערין בנרב יום טוב הראשון של פסח בשנה השביעית, דזפורש בפרק אחרון דמעשר שני. לקח בבשר דם יצא בשר נכנסו דגים, לקח בדגים כו', הא כיצד אחרון אחרון נתפס. כלומר לקח בבשר דגים ובדגים יין יין שמן, השמן נתפס דבו שהוא אחרון, והבשר דגים והיין יצא לחולין, ירות שביעית עצמן אינם שנתפסו הדמים פירות, לא יצאו לחולין. אלא הרי הן בקדושת שביעית. דייקינן מדקתני דמ"ל בריתא בכל אחד ואחד, (הא)[כבשר] ובדגים יין, ושבשמן, לקח בכל אחד ואחד, ש"מ דרך מקח דרך חילול לא. תניא יהודן אחד שביעית מעשר שני, מתחללין בהמה חיה ועוף בין בין שחוטין דברי ר' יוסי בר חנינא אומר יעל שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין גזירה שמא יגדל מהן עדרים אמר רבא מחלוקת בזכרים

מסורת הש"ס

1) קדושין כ. ערכין ל: [מוקמי דערכין פ"ה ה"ד], 2) קדושין נח. ע"ז נד:, 3) [שביעית פ"ח מ"ז קדושין נח. ע"ז נד: בכורות ט:], 4) [ויקרא כה], 5) כס"מ: כי, 6) [לתפוס הדמים בקדושה רש"ש], 7) [דמים רש"ש], 8) [ע"ש דלפניו איתא מחללין ולא מחללין מינכי ליה].

תורה אור השלם

1. בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחוזתו: ויקרא כה יג
2. כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה: ויקרא כה יב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמא יגדל וכו' והתורה אמרה לאכלה ולא לטחורה:

הגהות מהר"ב רגשבורג

[א] תוס' ד"ה שמא כו' הייט נקבה כדאיתא בגליה דף כ. נ"ב לא לזה מוכן וכנ"ש דשום ויענגיל ובמליאה אינו:

מוסף רש"י

שאינה שוה לכל אדם. אינה נראית אלא לחולים (ב"ק קב.). לחילוף. שמוכפין יין בגתים, והלא נמי אין שוה בכל אדם, שאין צריך חילוף אלא אדם מעוט ומעוקן (שם). הא איכא נמי משרה וכבוסה. הכא לא נקט אלא דבר שאין שוה בכל אדם (שם). אבקה של שביעית. אסור הקל שבה, השאר מחוורה בפירותיה, דהוה ליה לאו הבא מכלל עשה, לאכלה ולא לטחורה (קדושין כ.) הסוחר בפירות שביעית ולהמי קרי ליה אבק שאין זו עיקר מגופה של איסור שביעית (ערכין ל.). מה קדש תופס את דמיו. דכתיב ופדה בערך (ע"ז נד:). מתבערין. נאכלין קודם הביעור, קודם שיכלה לחיה מן השדה אומו המין שמכר (שם). יצא בשר. מקדושת שביעית, דכפירות נופייהו כתיב בו תהיה בהוייתו תהא, אבל חלופייהו הן יוצאין לחולין (קדושין נח.) דסולי הלי לא תפיס (ע"ז נד:). ופרי עצמו אסור פרי של שביעית שמכר ראשון (שם) הפרי הראשון אסור לאחר הביעור שלא יפא מקדושתו (קדושין נח.) שגדל בשביעית שנאו אלו מכתו בכל מקום שהוא, אסור מן הביעור ואילך (בכורות ט:).

אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. והא דתניא לעיל (דף נט.) ואם מכר יאמר מעות הללו מחוללין על פירות שיש לי בבית קנסא בעלמא כדפרישית לעיל: **אבקה** של שביעית. עיקר איסור בעבודת קרקע כגון חרישה וחריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא דלאכלה ולא לטחורה ועוד זה מפרש בפרק קמא דקדושין (דף כ.) לסוף מוכר את מטלטליו ואת ביתו ואת עלמו בעון משא ומתן בא לו מדה כנגד מדה: **על** חיין אין מתחללין. במעשר שני חוץ לירושלים חייבי דבירושלים מותר לקנות ממנו בהמה לזבחי שלמים כדמוכח פרק קמא דמעשר שני ועוד מדדייק בסמוך דאי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש והא כתיב ונלרת הכסף בידך כלומר היאך מתחלל על בהמה חיה ועוף אלא מאי מעשר דמי מעשר משמע בהדיא דחייבי חוץ לירושלים מדמיימי עלה קרא דונלרת הכסף ופפי' לבהמה שדי ר"מ לחלל בדקתני בהדיא בתוספתא דשביעית אחד שביעית ואחד מעשר שני מחללין אותו על חיה ועוף ועל בהמה בעלת מום דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תאמרו אלא שחוטין ומחללין לבהמה משמע והא דנקט הכא מתחללין דמשמע דיעבד כדאמר בריש הזהב (כ"מ דף מה:) מתחללין ואין מתחללין מיבעי ליה משום רבותא דרבנן נקט לה דאפילו דיעבד אין מתחללין על חיין ותימה דבריש הזהב (שם דף מד:) משמע בין לב"ש בין לב"ה דטיבעא אפירא לא מחללין גבי פלוגתא דלא יעשה אדם פלעים דינרי זהב וי"ל דהכא מיירי ע"מ להעלותו ולאוכלו בירושלים ופלוגתא היא בירושלמי פ"ק דמעשר שני יש שאוסר אפילו על מנת להעלותו ומוקי פלוגתא דר' מאיר ורבנן דהכא בדמאי ותימה דמשום גזירה דרבנן דשמא יגדל מהם עדרים לא הוה לן למימר אין מתחללים דיעבד כדמשמע בריש הזהב גבי פלוגתא דלא יעשה אדם פלעים דינרי זהב דפריך בשלמא להך ליטנא דאמרת מדאורייתא משרא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו שמא יעבה עליותיו הייט דקתני יעבה ולא יעבה אלא להך ליטנא דאמרת מדאורי' פליגי מתחללין ולא מתחללין מיבעי ליה משמע דמשום גזירה דרבנן לא אמרינן אין מתחללין דיעבד וי"ל דאין מתחללין דהכא הייט שיחזרו דמים למקומן כדאשכחן דכוותיה בפ' האיש מקדש (קדושין יט.): **שמא** יגדל מהם עדרים. פרק האיש מקדש (קדושין דף יח: ושם) דתניא אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני פירש שם בקונטרס שמא מכחש ולא היה לו לפרש כן אלא כדמפרש טעמא הכא שמא יגדל עדרים ואפילו ר"מ לא פליג אלא בזכרים אבל בנקבות לא כדקאמרינן הכא ומפרש בירושלמי דבזכרים פליגי אי גזרי' זכרים אבל נקבות ותימה דרבנן דהתם דאמרי ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם כמזיד תעלה ותאכל במקום וי"ל דאיירי כמו שמפרש ר' יהודה התם בד"א בתמכרין ולקחו מתחלתו לשם שלמים [א] הייטו נקבה כדאיתא בגליה (דף כ.) דאז לא גזרינן דיעבד שמא יגדל ולאו דווקא לקחו לשם שלמים דאפי' בשאר מתימין דהא לא ממעט אלא דווקא מתכוין להוליא מעות מעשר שני לחולין אבל בעלי מומין קתני רבי יהודה בפיפא בתוספתא בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן וכולה ברייתא דקדושין רבי יהודה היא דאפילו

מרבה אני את הכבוסה ששוה בכל אדם ומוציא את המלוגמא שאינה שוה לכל אדם מאן תנא להא דת"ר [1]לאכלה ולא למלוגמא לאכלה ולא לזילוף לאכלה ולא לעשות ממנה אפיקטויזין כמאן כר' יוסי דאי רבנן הא [2]איכא נמי משרה וכבוסה אמר ר' אלעזר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח ורבי יוחנן אמר [3]בין דרך מקח בין דרך חילול מ"ט דר' אלעזר דכתיב [1]בשנת היובל הזאת וגו' וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר דרך מקח ולא דרך חילול ורבי יוחנן מ"ט דכתיב כי יובל היא קדש מה קדש בין דרך מקח בין דרך חילול אף שביעית בין דרך מקח בין דרך חילול ורבי יוחנן האי כי תמכרו ממכר מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדר' יוסי בר חנינא דתניא [6]א"ר יוסי בר חנינא בוא וראה כמה קשה אבקה של שביעית וכו' אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו ואת כליו שנאמר בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו' ור' אלעזר האי קרא דר' יוחנן מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [2]כי יובל היא קדש מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה תניא כוותיה דר' אלעזר ותניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי אלעזר [3]רשביעית תופסת את דמיה שנאמר כי יובל היא קדש תהיה לכם מה קדש תופס את דמיו ואסור אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה אי מה קדש תופס דמיו ויוצא לחולין אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאת לחולין תלמוד לומר תהיה בהוייתה תהא הא כיצד [7]לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשביעית לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים לקח בדגים יין יצאו דגים ונכנס יין לקח ביין שמן יצא יין ונכנס שמן הא כיצד [3]אחרון אחרון נכנס בשביעית ופרי עצמו אסור מדקתני לקח לקח אלמא דרך מקח אין דרך חילול לא תניא כוותיה דר' יוחנן אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין דברי ר' מאיר וחכמים אומרים יעל שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין גזירה שמא יגדל מהן עדרים אמר רבא מחלוקת בזכרים

כשר. שהדמים יוצאין לחולין ע"י פדיה בדמים[1] של קודש ולא כתיב תהיה אלא בפירות עצמן: **ופרי עצמו.** פרי הראשון אסור לגהות בעצמו חול אלא קדושת שביעית עליו: **מתחללין.** משמע דרך חילול בפדיה ולא במקח וממכר: **שמא יגדל מהם.** יש הם אלו לגדל וולדות ונמצא משהה מעשרותיו והתורה אמרה (דברים יד) שנה שנה ואכלת ואם שהה ראשונה ושניה חייב בשלישית לבער כל מעשרותיו בסוף שנה שלישית מן הבית ולהתוודות. וגבי שביעית נהגה מהן להתעשר והתורה אמרה [6] ולא לטחורה אלא להפקיר ולבער בשביעית עד שלא תכלה לחיה מן השדה הוא זמן ביעור לפירות ולדמיהן: בזכרים

כמאן כר' יוסי. דלא ממעטו אלא הנאה שאינה שוה בכל אדם דאיכא נמי לגורך חולי ואסטנים והיינו תנאי דלעיל דלרבנן לא נהגה שביעית אלא בדבר שהנאתו וביעורו שוה דלרבנן ליה נמי הכי והיתה שבת הארץ[2] נוהגת בדבר שהוא לכם דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה ולא בעלים ורבי יוסי דריש הכי והיתה שבת הארץ נוהגת כולו[3] שהנאתו שוה בכל אדם ואפילו עלים להסקה: **אין שביעים מתחללת.** לתפוס דמיה בקדושתה אלא דרך מקח שמוכרה זה לחבירו אבל לא ע"י חילול לומר הרי פירות הללו מחוללין על מעות האלו כדרך שפודין הקדשות: **כשם שיוכל.** שביעית ויוכל מדא היא: **וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר.** ודרשינן סמוכין למימרא דלא שייך בפירות לתפוס קדושת הדמים[1] אלא ע"י ממכר: **קודש מתחלל בין דרך מקח בין דרך חילול.** דכתיב (ויקרא כז) ופדה בערכך ויסף חמשיתו עליו הרי חילול ואם לא יגאל ונמכר בערכך (שם) הרי מקח: **ורבי יוחנן.** הך דרשה דסמוכין דסמיך וכי תמכרו ליובל מאי דרש ביה: **דרבי יוסי בר חנינא.** במסכת ערכין (דף ל:) תרוכה היא מאד וכאן לא נכתבה כולה בספרים כמה קשה אבקה של שביעית. מידי דלא הוי עיקר האיסור תלוי בו קרי אבק וכן אבק רבית וכן אבק לשון הרע אמיתו לשון הרע גמור אלא לד לשון הרע כמו אבק העולה מדבר הנכתב במכתשת: **אדם נושא ונותן בפירות שביעית.** לטחורה דהיינו אבק שביעית דעיקר איסור שביעית לא מזכר לא מזמור וחזו איסור קל שבה: **לסוף מוכר את מטלטליו ואת כליו.** מחמת עניות: **שנאמר כשם היוכל הואם וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר.** ודרשינן סמוכין שבשביל עושה של שביעית מבא לידי כך: **קודש תופס את דמיו.** פדיה כתיב ביה שזה יוצא וזה נכנס מחמתו יוצא הקדש לחולין ונכנסין הדמים מחמתו דהיינו ופדה והיינו ממכר דכל מכירה יוצאה מכחו של זה וכל זה והדמים נכנסין לרשות המוכר: **בהוייתה תהא.** בקדושתה: **מתבערין בשביעיות.** בתוך זמן הביעור: **יצא בשר.** דמים יוצאין לחולין ע"י פדיה בדמים[1] של קודש ולא כתיב תהיה אלא בפירות עצמן: **ופרי עצמו.** פרי הראשון אסור לגהות בעצמו חול אלא קדושת שביעית עליו: **מתחללין.** משמע דרך חילול בפדיה ולא במקח וממכר: **שמא יגדל מהם.** יש הם אלו לגדל וולדות ונמצא משהה מעשרותיו והתורה אמרה (דברים יד) שנה שנה ואכלת ואם שהה ראשונה ושניה חייב בשלישית לבער כל מעשרותיו בסוף שנה שלישית מן הבית ולהתוודות. וגבי שביעית נהגה מהן להתעשר והתורה אמרה [6] ולא לטחורה אלא להפקיר ולבער בשביעית עד שלא תכלה לחיה מן השדה הוא זמן ביעור לפירות ולדמיהן: בזכרים

[1] לאכלה ולא לטחורה: [2] איכא נמי משרה וכבוסה. [3] בין דרך מקח בין דרך חילול. [1] בשנת היובל הזאת. [2] כי יובל היא קדש. [3] רשביעית. [1] בשנת היובל הזאת. [2] כי יובל היא קדש. [3] אחרון אחרון. [1] בשנת היובל הזאת. [2] והיתה שבת הארץ. [3] כולו. [1] בפדיה. [2] בפדיה. [3] אחרון אחרון